

Bachulski, Aleksy

Śp. Adam Moraczewski

Przegląd Historyczny 36, 14-15

1946

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Ściśle biorąc, badania historyczne Kreczmar obracały się dookoła rozwoju gospodarczego i społecznego starożytności. Kreczmar był bowiem historykiem par excellence społecznym, wierny zresztą pod tym względem swemu mistrzowi Petruszewskiemu. Kreczmar nie cofał się przed śmiałymi uogólnieniami, przed „socjologizowaniem“, a także (czasem nie bez szkody dla właściwego pojmowania dziejów) przed „modernizowaniem“ historii starożytnej. W interpretacji dziejów Kreczmar bliski był marksistom, ale uważał się za przedstawiciela kierunku socjologicznego w historii, albo, jak to sam nazywał, „realistycznego“.

Wyrazem metody i ujęcia historii przez Kreczmar są zarówno jego prace popularyzatorskie (*Kwestia agrarna w starożytności*, Bibliot. Składn. Pom. Szk. Nr 3, Warszawa, b. d.; *Społeczeństwo i państwo średniowiecza greckiego*. Zamość, 1922), jak i rozprawy ściśle naukowe (*Krótką historia demokracji ateńskiej do czasów Temistoklesa* włącznie. Warszawa 1930; *Kilka zagadnień z historii Grecji starożytnej*. Przegląd Historyczny t. 29, r. 1931—2). Podobny charakter ma mało znana czytelnikowi polskiemu praca opublikowana w języku rosyjskim, poświęcona historii przemysłowej Rzymu (*K woprosu o choziajstwiennom razwitiu Rima. Promyszlennost w Rimie i teorija Biuchera*. Warszawa 1905). Wszystkie dzieła Kreczmar, nie wyłączając popularno-naukowych są wynikiem samodzielnego przepracowania źródłowego omawianych zagadnień. Na gruncie polskim stanowiły one niewątpliwie zapoczątkowanie zainteresowań dla dziejów gospodarczo-społecznych starożytności. Nie zrywając nigdy z działalnością nauczycielsko-pedagogiczną, Kreczmar pisywał artykuły na tematy dydaktyczne, i był tłumaczem podręczników historii powszechnej historyka rosyjskiego, prof. Wippera.

Ujmujący swą prostotą, przepojony ideałami humanitarnymi, świetny pedagog i oddany młodzieży kierownik, Kreczmar był pionierem prawdziwego postępu zarówno na polu pedagogicznym, jak i w nauce.

M. H. Serejski

Śp. A D A M M O R A C Z E W S K I

Syn Jędrzeja i Zofii, ur. się 23 marca 1907 r. w Winnikach. Ukończył gimn. im. Władysława IV w Warszawie w r. 1926, a następnie wydział humanistyczny U. W. w r. 1930 ze stopniem magistra, studia historyczne odbywał pod kierunkiem prof. Wacława Tokarza. Stopień doktora fil. uzyskał w r. 1934 na podstawie rozprawy *Samorząd Warszawy w dobie powstania listopadowego* (Biblioteka im. Tadeusza Korzona, t. 23, Warszawa 1934). Już w czasie studiów uniwersyteckich wstępuje w r. 1928 do państwowej służby archiwalnej w Archiwum Oświecenia Publicznego. Pracy tej oddaje się z niezwykłym zapalem i jest jej wierny niemal do końca swego życia. W krótkim stosunkowo czasie nabiera dużego znawstwa w zakresie archiwistyki, wyprzedzając wielu starszych swoich kolegów. Bierze żywy udział w Archiwalnej Komisji Ankietowej, współpracuje przy porządkowaniu Archiwum w Jabłonnie. Poza pracą urzędową porządkuje archiwum Związku Nauczycielstwa Pol., gimn. św. Wojciecha, akta z czasów powstania listopadowego w Archiwum Miejs-

skim w Warszawie⁵), papiery gen. Krukowieckiego⁶), zdeponowane w Tow. Naukowym Warsz. Z ramienia Komisji Rewizyjnej m. st. Warszawy, przeprowadza fachową kontrolę Archiwum Miejskiego. W wydawnictwie Sekcji archiwalnej Tow. Miłośników Historii opracowuje: *Szycie akt, Zakładanie i prowadzenie akt* (Warszawa, 1937). Opracowuje indeks do 15 t. t. Archeonu (Warszawa, 1937—1938, s. 238—52). Pracuje niemal bez wytchnienia, nigdy nie dyskontując zasług, czy pozycji społecznej swego ojca. W r. 1937 wydaje syntetyczną historię Warszawy⁷), w r. 1939 opracowuje w Bibliotece historycznej Państw. Wyd. Książek szkolnych jej skrót. Powołany do wojska w r. 1939, walczy pod Lwowem, gdzie otrzymuje Krzyż Walecznych. Po zajęciu Warszawy i powstaniu Związku Walki Zbrojnej wstępuje w jego szeregi. Schwyty przy przechodzeniu na Węgry w maju 1940 r. jest więziony w Tarnowie, a następnie w Oświęcimiu, gdzie kończy swe ofiarne życie w grudniu 1941 r. Z podanego wyżej dziesięcioletniego dorobku naukowego Adama Moraczewskiego, widać, jak dotkliwy jest jego ubytek dla nauki historycznej, a w szczególności archiwistyki polskiej.

Al. Bachulski.

Śp. KAZIMIERZ STEFAŃSKI

Ur. 14 lutego 1870 r. w Kaliszu, po ukończeniu gimnazjum, przenosi się do Warszawy, nie zapomniawszy nigdy swego rodzinnego miasta. Po powstaniu Tow. Opieki nad zabytkami przeszłości oraz Tow. Miłośników Historii, wchodzi do grona ich członków. W ciągu zgorą lat dwudziestu jest członkiem Komisji rewizyjnej Tow. Mił. Historii, traktując tę godność bynajmniej nie formalistycznie, jak to przeważnie bywa, przez podpisanie protokołu i postawienie wniosku o absolutorium, ale opracowując całe sprawozdanie kasowe i bilans Tow. Na każde żądanie Zarządu służy życzliwą, a wytrawną radą w sprawach gospodarczo-finansowych. Z zamiłowaniem poświęca się numizmatyce. Od 1. IV. 1925 pracuje w Muzeum Narodowym w dziale numizmatyki. W czasie okupacji w związku z redukcją personelu przechodzi w r. 1940 do wydz. statystycznego, a następnie ogólnego. Wyrzucony przez okupanta z własnego domu, pozbawiony wszystkiego, czym żył w ciągu długich lat, um. 15 listopada 1943 r.

Al. Bachulski.

Śp. LUDWIK WIDERSZAL

Do najtragiczniejszych ofiar minionej okupacji należy bez wątpienia śp. Ludwik Widerszal.

Urodzony w Warszawie dnia 24 czerwca 1909 roku, tutaj uczęszczał do szkół, tu również zapisał się na Uniwersytet, który ukończył w r. 1930

⁵) Archeion, t. VI—VII, 57—63 oraz Inwentarz akt, dotyczących Powstania Listopadowego w Archiwum Miejskim w Warszawie, Kronika Warszawy 1930, N 3, str. 1—11.

⁶) Archeion, t. X, 110—120.

⁷) Warszawa, str. 335, II wyd. nakładem Gebethnera i Wolffa wychodzi w r. 1939.